

## מראי מקומות- סנהדרין נ"ז

דגול הגוי מותר, אבל למ"ד אסור, הוי אסור מן התורה. וע"ע בר' יונה כאן דכ' דמבואר בסוגיין דס"ל דגול הגוי מותר גמור, אף מדרבנן נויש לע' אם אפשר דרש"י ג"כ ס"ל כן, רק דהוסיף דאיכא מ"ד במקרא דחולק ע"ז, או דלמא כוונתו דכאן מיירי מה"ת, אבל מדרבנן איכא מ"ד דאסור, ויש לעי' בזה].

(ה) **והא כל היכא דאית לי' חיובא מיתנא קתני-** הק' **החמרא וחיי, מאי ס"ד דמקשה,** אי סבר דישראל שהרג גוי פטור אבל אסור, תשובתו בצידו, דאין שייך לומר מותר, ואי ס"ל דמותר, א"כ לדידי' מי ניחא, למה באמת נקט פטור במקום מותר. ותי' דהמקשה סבר דמותר גמור הוא להרוג גוי, ואידי דתנא בענין גוי לגוי וגוי לישראל וכו' חייב, תני ישראל שהרג גוי פטור, וכוונתו להק' דנראה להיפוך מתי' הגמ', דהגמ' תי' דאגב מותר נקט אסור, אף דבאמת חייב, ואיך תי' כן, הא בסיפא נקטי' לשון פטור אגב חייב.

(ו) **התם היכי ליתני, ליתני אסור ומותר, והתניא כותי ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורדין-** וא"כ, נמצא דאין שייך לומר דמותר לישראל להרוג כותי, שהרי באמת אסור הוא. וכ' ר' יונה דע"כ מיירי בגוי שאינו מקיים הז' מצוות בני נח, דאי בגר תושב, הרי ודאי מעלין, דמצוה להחיותו. וא"כ, כ' דנראה דהא דאסור להרוג הגוי היינו מדרבנן, דבאמת מצווין אנו להורגן, דהא קיי"ל דבן נח נהרג בעד א' ובדיין א', וכיון שאינו מקיים הז' מצוות, הרי חייב מיתה הוא. ולכן כ' דע"כ מדרבנן הוא דאסור להורגן. **וע' בט"ז (יו"ד קנ"ח, א') שג"כ נקט דאסור להורגן, אף דאין מקיימין הז' מצוות. אולם ע' בש"ך ובב"י שם דנקטו דמה דאמרי' דאין מורדין היינו דאיננו מחוייב להורגן, אבל ודאי אין איסור בדבר. ומה דאי' בסוגיין שיש איסור להורגן, מיירי במקיימין הז' מצוות. אולם לכאן עדיין ק' על הש"ך קו' ר' יונה, דאין שייך לומר דמי שמקיימין הז' מצוות דלא מעלין ולא מורדין, הרי ודאי מעלין אותו, לפי שהוא גר תושב ומצוה להחיותו. אולם לכאן י"ל ע"פ מש"כ הריטב"א במכות (ט. ד"ה אלמא), שיש ג' מדרגות בענין זה.**

(א) **ואידך, ההוא למישרי בשר הוא דאתא-** אולם אין ברור איך יישב הדיוק, למה נקט הפסוק לשון ירק עשב, ולכאן הוי לאפוקי ירק גינה. וע' ברש"י, דכ' דעשבים ואילנות היו מותרים לאדם קודם לכן, ועכשיו בא הכתוב לומר דבשר הי' מותר לו כמו עשבים ואילנות [כן נראה בכוונתו, דלכך נקט עשב, לפי שמקודם התיר לו התורה בלשון הנה נתתי לכם את עשב השדה וכו', ולכן עכשיו נקט לשון עשב לומר דמותר בבשר כמו שהי' מותר בעשב מקודם]. **וע"ע ביד רמה, דפי' דכיון שהי' צריך לומר לשון ירק כדי להתיר בשר לבני נח, אגב זה נקט לשון ירק עשב (משא"כ למ"ד דיש ראי' מכאן דגול אסור, משמע דכל הפסוק מיותר, ולא בא אלא לדיוק זה, דעשב ולא גינה).**

(ב) **עבודת כוכבים נמי אתרבי מאיש איש- פרש"י, כתי' גבי מולך איש איש. וכ' היד רמה, דאפי' למ"ד דמולך לאו ע"ז, מ"מ שפיר ילפי' ע"ז ממולך בק"ו, דהא לגבי בני נח עונשין מן הדין.**

(ג) **גלי רחמנא בחדא, וה"ה בכולהו- פרש"י,** דגלי רחמנא בשפיכות דמים. ולכאן יש להעיר, איך שייך למילף משפיכות דמים, שהוא מן החמורות, דגם האחרות, כמו גזל, ג"כ חייב מיתה. וע' בספר נתיבות ים, שעמד בזה, וכ' דצריכין לבאר דגדר העונשין בב"נ אינו דומה לעונשין דד' מיתות, שהוא בגדר עונש וכפרה, אלא מיתה דב"נ הוא כדי לבער הרע, שאין לו מקום בעולם, והוא בא על עצם המרידה בבורא. וא"כ, י"ל דעל עצם מעשיו לא אכפת לנו, ועל עצם מרידה בבורא יש לו למות, וא"כ שפיר ילפי' משפיכות דמים.

(ד) **על הגזל וכו', וישראל בכותי מותר- פרש"י,** דלא תעשוק את רעך כתיב ולא כותי, ומדרבנן איכא מ"ד בב"ק (ק"ג). דאסור משום חילול השם. וע' בהגהות הגר"א דכ' דדבריו תמוהין מאד, ובביאורו לחו"מ (שמ"ח, ח') כ' דלכאן מבואר בסוגיא בב"ק שם דלמ"ד דאסור משום חילול השם ס"ל דאסור מן התורה. ובאה"ע (כ"ח, ה'), כ' הגר"א דאף דאכן אי' בירושלמי דמדרבנן תקנו משום חילול ד', מ"מ אפשר דזהו למ"ד

אלא משמע דמה דאינו צריך להחזיר פחות מש"פ הוא משום מחילה. וכ' שיש איזה נפק"מ בדבר, ולמשל מי שגנב מחשו"ק, דלאו בני דעה ומחילה ניהו, דלכאור' לפי מה דמשמע מסוגיין יהי' חייב להחזירו, וע"ש עוד נפק"מ בדבר.

(ט) **שלא בהתראה - ע' ברש"י במכות (ט. ד"ה לפיכך)** דהוכיח מדין זה דבן נח שעבר א' מהז' מצוות אפי' בשוגג חייב מיתה. אולם ע' ברמב"ן במכות שם שהק' על רש"י דאין הדין נותן להרוג אדם בשוגג במצוה. ואדרבה, אם הי' הדין כן, הי"ל להגמ' כאן לחדש לנו רבותא טפי, דאפי' בשוגג נהרג, ולא רק בלא התראה. אלא כ' דודאי אינו נהרג אם עובר א' מהז' מצוות בשוגג, אלא רק אם עבר במזיד בלא התראה, אז חי' הגמ' כאן דנהרג. אולם כ' דאם הורג ישראל, אז אפי' אם עשה כן בשוגג נהרג, שהרי אפי' ישראל שהרג ישראל בשוגג אין דמו ניתן למחילה, אלא גולה, ולעולם עומד בספק מגואל הדם, ולכן בכה"ג הגוי נהרג. אבל אם הורג גוי חבירו, אז הדין הוא דהיכא דהוי מזיד או אף קרוב למזיד, כגון אומר מותר, נהרג, אבל בשוגג פטור. וכ' דכן בשאר ז' מצוות, דמזיד או אומר מותר נהרג, דהי"ל ללמוד ולא למד. וכן הוא דעת הרמב"ם (מלכים י', א'), דכ' "בן נח ששגג באחת ממצוותיו פטור מכלום", וע"ש מש"כ לענין רוצח בשגגה. ובהמשך דבריו כ' גם הא דאומר מותר נהרג, דקרוב למזיד הוא.

(י) **זה עובר שבמעי אמו - ע' במנחת חינוך (רצ"ה - רצ"ו, אות ו')** שכ' לחקור בהא דגוי נהרג על הריגת עובר, האם הוא משום דאף דעובר במעי ישראלית אינו נחשב לישראל, חידש התורה דלגבי גוים נחשב העובר לנפש, או דלמא ודאי גם לגבי גוים אינו נפש, אלא דגזה"כ הוא דאסור להם להרוג עוברים. וכ' דנפק"מ הוא בבת נח שמתקשה לילד, האם יש היתר להרוג העובר להציל האם, דאם העובר נחשב נפש כלפי הגוים, א"כ כיון דהעובר אין לו דין רודף, הא אין דוחין נפש מפני נפש, ויהי' אסור להורגו. משא"כ אם אינו נפש, רק דגזה"כ הוא דאסור להורגו, אז י"ל דלהציל נפשה יהי' מותר להרוג העובר

יש גר תושב, שקיבל בב"ד של ישראל לקיים הז' מצוות בני נח, ובו יש דין דמצוה להחיותו, וודאי אין מורידין אותו. ויש עוד מדרגה של "בן נח", דהיינו דקים לן דמקיים הז' מצוות מעצמו, ואין אנו מצווין להחיותו, וגם אין לנו להורידו בידים, דאף דאינו מצווה ועושה (כיון שלא קיבל עליו המצוות), מ"מ שכר יש לו. ועוד יש סתם כותי, שאינו זהיר לקיים הז' מצוות בני נח, ומותר להורידו לבור במקום שאין איבה, או לגרום לו הריגה כל היכא דנקיט שום עילה. עכ"פ, מדברי הריטב"א מבואר דשייך להיות מדרגה שאינו גר תושב, ולכן אינו חייב להחיותו, ומ"מ אין להורגו, ולכן י"ל דזהו הציור דהגמ' כאן לפי הש"ך והב"י, דאסור להורגו משום דמקיים הז' מצוות, אולם אין מעלין אותו, משום דסכ"ס אינו גר תושב.

(ז) **ורועי בהמה דקה - הק' תוס' בע"ז (כו. ד"ה והרועים)**, למה החמירו חז"ל כ"כ ברועי בהמה דקה, דכל פסולם לעדות הוא רק מדרבנן, ולא החמירו כ"כ בגזלן, אף שהוא פסול לעדות מן התורה. ותי' דהיא הנותנת, דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ובידם להכות ולהעניש שלא מן התורה. אולם ע' ברמב"ם (רוצח ד', י"א - י"ב) שהביא הדין דבהמה דקה, וכ' "בד"א, בישראל בעל עבירות העומד ברשעו ושונה בו תמיד, כגון הרועים בהמה דקה שפקרו בגזל והם הולכין באולתן, אבל ישראל בעל עבירות שאינו עומד ברשעו תמיד, אלא עושה עבירות להנניח עצמו, כגון אוכל נבילות לתיאבון, מצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו". ומשמע מדברי הרמב"ם דמה שאין מעלין לרועה בהמה דקה אינו משום חומר האיסור, אלא משום התמדת האיסור, ולכן שייך גם בשאר איסורים בכה"ג.

(ח) **לא נצרכה אלא לפחות מש"פ - ע' במנחת חינוך (ק"ל, ד')** דהביא מדברי הרמב"ם דאסור לגזול פחות מש"פ, והביא מהמגיד משנה שהוא משום דחצי שיעור אסור מן התורה. וכ' לכאור' לפ"ז אין שום מצוה להחזיר פחות מש"פ, שהרי בפשטות לא אמרי' שיש מצוה לקיים חצי שיעור בקיום מצוות. אבל כ' דמסוגיין לכאור' לא משמע כן,

ולעבור על האיסור (אולם כ' שם דלפי מש"כ דגוי א' אינו יכול לעבור א' מהז' מצוות כדי להציל חבירו, א"כ אף אם אמרי' דבעצם מותר להרוג העובר להציל האשה, היינו רק דהאשה עצמה יכולה לעשות כן, אבל לא הרופא).

יא) לא נצרכא אלא לנערה המאורסה, דלדידה לית להו, דדיינינן להו בדינא דידן- כדאי' בהמשך הגמ', דגוי שבא על נערה המאורסה ישראלית, דינו בסקילה. וכ' רש"י דאף דינו בסקילה, מ"מ אין צריך ב"ד של כ"ג, ולא ב' עדים, ולא התראה, אלא מה דאמרי' שיש לו דין כדינים דידן, היינו רק לענין החיוב סקילה. וביאר היד רמה החילוק, דרק לגבי מילתא דכתיבא בפרשת עריות מרבינן, אבל עדה ועדים והתראה בפ' עריות לא כתיבי, ולכן לא מרבינן להו לענין נערה המאורסה. אולם ע' בר' יונה דכ' דיש לבעל דין לחלוק, דכיון דלית דין נערה המאורסה אצל גוים בכלל, א"כ כשהוא בא על נערה המאורסה, י"ל דדיינינן לו לגמרי כישראל, דאין שייך בזה הטענה דמיגרע גרע. וע' בחי' הגר"ח (סטנסילס, רל"ד), דביאר דכיון שיש פרשת עריות אצל גוים, א"כ כיון שבא על נערה המאורסה, הרי שוב נכלל האיסור בדיני עריות של גוים. אולם ע' בחי' ר' שמואל (ב'), ד', ד"ה אמנם) שהעיר על ביאור הגר"ח, דאם הוא בכלל עריות דבני נח, א"כ הי"ל להיות נידון בסייף, וביאר דעת הגר"ח, דצ"ל דכיון דסכ"ס בדידהו ליכא להאי ערוה דמאורסה, ורק בישראל אשכחן לה, ממילא נידון בסקילה כישראל, אבל מ"מ דיני החיוב נכנסים לפרשת עריות דב"נ [וצ"ע].